Учѣте ся брати мои
Думайте читайте

И чужому научайтесь
Свого не цурайтесь.

СВОБОДА

„Въ своей хатѣ своя правда

И сила и воля"
Шевченко.

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ III. | Шамокинъ, Па. Четвергъ 29-го Серпня 1895 | Число 25.

Шамокінъ 29 серпня.

Сли мы Русини такъ вь старôмъ краю, якъ и ту неможемо зробити собѣ почестного мѣсця мѣжь другими, щобъ насъ сусѣде поважали и любили, а въ кôнци зъ нами раховали ся, то всему тому лиху, всему тому зневажаню, яке мусимо зносити и терпѣти, есмо **причиною мы сами.** Слибъ у насъ було хоть одробина народной чести, хоть троха доброй та сильной волѣ попрацювати надъ собою, ужити розуму свого и гроша для власного добра, то мыбъ нинѣ були народомъ, котрый бы заслугувавъ на повагу. Ото возьмѣмъ пôдъ розвагу наше положене въ Америцѣ зъ національного боку. Чи знае хто, що въ Америцѣ живутъ Русины? Американцѣ знають, правда що мы ту есьмо — але пôдъ назвою полякôвъ, мадярôвъ, словакôвъ. Хто сему причина? — Мы самі — бо нашѣ люде встыдають ся своей народной назвы, цурають ся своей рôдной мовы и хапають ся ту калѣчити або польскою або словацкою бесѣдою.

Чому нашѣ братя словяне не мають насъ ту въ нѣякôй чести и поважаню але насмѣвають ся зъ насъ и напримѣръ найнезначнѣйшій нарôдъ мѣжь-славяньскими народами, словаки, зъ погордою выражають ся тутъ о насъ: що rusnak do poludnia rozuma nema! Кровь въ жилахъ застига, рука вôдмовляе послуху и дрожить наколи мусимо писати высше поданѣ слова зневаги, погорды и насмѣху для насъ Русинôвъ и то не тôлько вôдъ чужыхъ але и вôдъ своихъ. Ото якійсь рускій перекôнчикъ пôдписавши ся страха ради „Rusniak", помѣстивъ въ „Slovianskich Novinach" Ч. 518 кôлька рядкôвъ де пôдъ заголовкомъ „Rusniacky rozum" де высмѣвае все що руске и правдивому Русинови дороге. Не нашою задачою вôдповѣдати такимъ чернителямъ и людямъ найгоршого сорта. Мы такимъ неукамъ и злобного серця вôдповѣдати не маемо охоти, тôлько маемо на думцѣ розвязати тое пытане: чому то словаки кажуть що Русинъ дополудня нема розуму а свôй перекôнчикъ твердить що и пополудни Русинъ не мае розуму и пише статію пôдъ заглавіемъ: „rusniacky rozum"? Чи мають нашѣ сусѣды, яку рацію, або причину зъ насъ такъ чорно насмѣватись? Я кажу, що мають причину. А хто ту причину давъ имъ до той насьмѣшки? Русини самѣ.

Послухайте я вамъ се роскажу.

Се було передъ полуднемъ т. е. въ першихъ початкахъ емиграціи Русинôвъ и Словакôвъ до Америки зъ Угорщины. На взôръ другихъ народностей почали Словаки и собѣ закладати братства вспôльной помочи, щобъ забезпечити члена въ разѣ хоробы и его родину если умре. Тодѣ Словакôвъ, Полякôвъ и Русинôвъ, несвѣдоми историі, простѣ американьскѣ робôтники, назвали: „hungherians".

Сли де на якôмъ плейзѣ було кôлька Словакôвъ, то сейчасъ закладали словацкій „сполекъ", котрого президентомъ, касіеромъ и секретаромъ були словаки, а цѣле братство и члены братства були самѣ русины зъ угорской стороны. И такъ повставали словацкѣ братства, словацкѣ „Едноты", словацкій народный „сполекъ", словацкѣ газеты пôдтримуванѣ и плаченѣ рускимъ грошемъ.

Въ другôмъ плейзѣ, де було 20 Словакôвъ а 200 Русинôвъ говорячихъ словацкою мовою. задумали були Словаки поставити свôй костелъ. На тое треба було гроша, — бо 20 Словакôвъ костела не збудують. Що робити, идуть до Русинôвъ порозповѣдають имъ якъ бы то „шумне було на хвалу боску оферовацъ".

Русины поскладали гроши, побудовали костелъ, а Словаки спровадили собѣ свого священника и костелъ ихъ.

Такъ само Русины съ початку, передъ полуднемъ, спомагали не тôлько словацки братства и взбогачали ихъ касы рускимъ тяжко запрацюванымъ грошемъ, пôдтримували и щедро платили за словеньскѣ газеты примусово, але и на польскѣ костелы складали ся Русины. Въ Jersey City слибъ не Русины, тобъ польского костела не було. Въ Центровілю, слибъ Русины були не дали свого гроша на словацкій костелъ, булобъ го и до нынѣ не було Въ Трентонѣ, всѣ вôкна суть справленѣ за руски гроши до польского костела, де кожде вôкно стояло бѣдного руского робôтника по 50 долярôвъ...

Въ Шенандорѣ, то ще було во время оно, передъ полуднемъ, польскій священникъ деръ вôдъ Русина по 10 долярôвъ, на костелъ, а 20–30 вôдъ слюбу.

Але коли Русины за порадою одного честного Литвина зъ Шенандору спровадили собѣ правдивого руского священника зъ Галичины и коли поставлено першу руску церковь и Русины почали рухати ся и свои закладати братства по плейзахъ и вôддѣляти ся вôдъ словакôвъ та полякôвъ, тодѣ тіи збогатѣвши ся рускимъ грошемъ и прійшовши до якого такого значеня за помочію Русинôвъ, тай на остатку сказали, що русинъ до „poladnia rozumu nema". Та чи й справдѣ бувъ тодѣ розумъ въ русина давати свôй тяжко запрацюваный грôшь на взбогачене словацкихъ сполковыхъ касъ, на помножене фондôвъ „Jednoty", „Slovenskeho Spolku", на выдаване словацкихъ та польскои газеты „Dyniwicza", на будоване и преукрашене словацкого та польского костела — вôдрѣкаючись своей народной назвы, чѣпляючись то словакôвъ, то полякôвъ? Отже есть причина тои такъ гôркой и огидной насмѣшки. А сю причину подали сами Русини своею недовѣрчивостію во власнѣ силы и своимъ препоганымъ сервилізмомъ силомôць пхати ся до чужого, чуже хвалити, чужимъ величатись, а своимъ рôднымъ языкомъ, звычаемъ и обычаемъ цурати ся.

Прійшли Поляки до Америки, почали самѣ працювати надъ собою и до чужого не пхались. Прійшли Чехи и во власныхъ силахъ позакладали ческѣ „спôлки" и чески газеты. Словаки такъ само дѣлали въ свою користь, спомагаючи ся другими. Тіи народы мали и мають все свôй розумъ, свою народну честь, и крѣпку не похôтну вѣру во власнѣ силы. У насъ того не було и днесь не ма. Здае ся менѣ що сего доказувати не потреба. Наша успалôсть взяти ся хоть по полудни до дѣла надъ самыми собою и зробити собѣ значіне и повагу мѣжь другими народами, надто смутне дае свѣдоцтво о тôмъ що сказали мы попередно.

Конець буде.

ВЕЛИКОЕ ТОРЖЕСТВО!

Дня 22. Септембра по нов. числ. 1895 р. вôдбуде ся **торжественное благословеніе новой Церкви,** збудованой въ Питсбургу, при улицѣ 7-ой и Карсонъ Савдсайдъ.

КОРОТКА ПРОГРАМА ТОРЖЕСТВА ТАКА:

1) Въ Суботу, дня 21-го септ. о год. 8-ой вечеромъ, буде **концертъ** и театральное представленіе (аматорами изъ Олифанту) мелодрамы въ 2. актахъ:

„Знѣмченый Юрко"

2) Въ Недѣлю, 22. септ. всѣ Братства соберутся въ Питсбургу на ул. 7-ой и Грантъ и пôйдуть вôдти около год. 10-ой рано великою парадою черезъ мѣсто до церкви.

3) Около год. 11. передъ полуднемъ:

Благословеніе новой церкви и Соборная Литургія.

4) По Службѣ Божой — гостина въ великой галѣ, при новой церкви.

Маемъ честь на славнôсть нашу запросити ч. ч. Братства, Вcч. ОО. духовныхъ и вѣрныхъ.

Церковна Рада.

ВѢСТИ ЗЪ ОТЧИНЫ.

Славный россійскій писатель Левъ Толстой сказавъ: доти тлѣе искра патріотизму въ грудяхъ мужика, доки тая земля, котру въ потѣ чола обрабляе, може яко-тако выживити его самого и родину — въ противнôмъ разѣ вôнъ ю лишае и йде де-инодѣ шукати кавалокъ насущного хлѣба." Се якъ разъ свята правда — бо маемъ живый прикладъ на рускихъ бѣдныхъ хлѣборобахъ въ Галичинѣ, де сотками денно опускае нужденный людъ свою баткôвску землю, а йде въ свѣтъ за очи шукати працѣ и хлѣба. Незнать, чи е де на свѣтѣ якій нарôдъ, котрый бы бувъ такъ привязаный душею, серцемъ и мыслею до рôдного порога, до батькôвскои межѣ, до той земли, на котрôй родивъ ся, на котрôй и взрôсъ — якъ нашъ рускій. Тое сильне привязане, тая свята и горяча любовь до рôднои землѣ, той непохитный патріотизмъ, лишень въ рускôй души було можна подибати до недавна. Вѣками наѣжджала дика татарва та ляшня на руску богату землю; вѣками проливавъ за ню Русинъ свою благородну кровь; на маленькѣ кавальцѣ дались рубати и сѣчи нашѣ прадѣды за кожду пядь рускои землѣ а ей нѣколи не лишали, щобъ не попалась була въ чужѣ руки. Хоть якъ опôсля за панщизняныхъ часôвъ згнущавъ ся гордый ляхъ и жидъ надъ Русиномъ рабомъ, хоть якъ страшно и немилосердно били, катовали, по холодныхъ и смердячихъ льохахъ замыкали, голодомъ морили, чи то старого чи молодого чи женьщину чи невинну дѣтину, все таки Русинъ перетерпѣвъ, переболѣвъ, а свого села, своей курнои хатины, свого нужденного обôйстя, своей нивки не кидавъ. Хотяй бувало збитый, скатованый дворскими посѣпаками, скервавленый и зголоду опухлый Русинъ-невôльникъ, на рукахъ и ногахъ волѣкъ ся зъ польского лану добуваючи остатныхъ своихъ силъ, щобъ на своей межи вмерти!... Таке

SVOBODA

(LIBERTY.)

Weekly Paper

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken.

Published at 144, South Franklin str; Shamokin, Pa. of each week by the Svoboda Publishing Co.

ADVERTISING RATES:

One inch per annum...$ 10.00
„ „Six months. „ 6.00

All comunications should be addressed to:

„Svoboda" Printing Office
144 S. Franklin, str,
Shamokin, Pa.

Предплата рôчна 2.00
До старого краю........ 3.00

Вcѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „Svoboda" Printing Office
144 S. Franklin, str.
Shamokin, Pa.

Наша газета выходить що тыждня въ Четверъ

Entered the post office at Shamokin, Pa. as second class mail matter.

УВАГА.

Хотячи приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. Gr. Chylak
Olyphant Pa.

И увѣдомити секретара пôдъ адресою.

Rev. Nestor Dmytriw
Mt. Carmel, Pa.
P. O. Box. 599.

то сильне колись було привязане до своей землѣ, така то була колись горяча любовь въ серцю Русина до батьковского перелазу и межѣ. А нинѣ? — Нинѣ той самъ Русинъ хлѣборобъ, котрый недавно тому друге село вôдъ свого, звавъ чужиною и въ немъ зъ туги небувъ бы проживъ два днѣ — съ слезами роспуку въ очахъ остатный кусокъ бътьковскои землѣ продае за пôвъ дармо жидови, щобъ за отрыманыхъ колька золотыхъ, мôгъ пойти въ свѣтъ за очи не оглядаючись навѣть въ остатный разъ на рôдне село. Що за причина той нѣ коли навѣть не мыслимои перемѣны въ души и серци Русина? Яка невидима и неборима сила жене нинѣ Русина въ далеку краѣну и ему цѣлкомъ незнану? — нужда, бѣда и голодъ зневоляють нашихъ людей, брати подорожный кій тай торбу и зъ родиною пускатись на ослѣпъ въ свѣтъ шукати способу до житя.

Чого непотрафивъ зробити татарскій огонъ и мечь, страшни спустошиня и руина то нужда, бѣда и голодъ впроваджений въ край **черезъ шляхоцко-польску господарку,** жене Русина за горы и море зъ рôдного кутика шукати полѣпшеня своей щербатои доли. Наколи порôвнуемо прежню привязанность и любовь Русина до своей рôдной землѣ зъ нинѣшною байдужностію и отчаянною готовостію зъ якою кидае свой рôдный край, свое рôдне подвôре, тогдѣ переконаемъ ся о его великôй бѣдѣ, нуждѣ, що зневоляе темну несвѣдому масу людей пускати ся незнать куда, щобъ вырвати ся зъ обятій голодовои та страшнои смерти.

Колька лѣтъ тому назадъ пустились якъ и теперь пускають ся поодиноко до пôвнôчнои Америки наши Русины зъ Лемковщины, де якъ звѣстно, малоплодность гôрского ґрунту, змушае ихъ йти въ свѣтъ за зарôбкомъ. Але нинѣ якъ пишуть краевй ґазеты, фебра еміграційна розширилась по цѣлôй краинѣ, а особенно на богатôмъ та урожайнôмъ Подôлю, масами продають за безцѣнъ свои ґрунта и останни денно опускають рôдни але убогій села а пускають ся до Бразиліи, де ихъ чекае та сама нужда и передчасна смерть.

Помимо пересторогь и напомнѣня що въ Бразиліи чекае ихъ та сама нужда и лихо що и ту, такъ люде стоять при своимъ, мовлячи: намъ все одно чи ту вмерати зъ голоду чи тамъ а лучше тамъ якъ на рôдной землѣ. Йдучи до Бразиліи, маемо хоть надѣю, що може сотный зъ насъ знайде полегшу на свои злиднѣ, – а тутъ безнадѣйно мусимо вмирати голодовою смертію, бо помочи нѣ одкуда для бѣдного хлопа днесь не ма. И сотками бѣдныхъ селянъ, опускае свой рôдный край. Богато ихъ гине подорозѣ, а зъ той рештки, що дôстались до Бразиліи также що мало лишаеть ся, бо нездорове горяче повѣтре, тай жовта фебра скоро убиваютъ нашихъ еміґрантôвъ. А тымъ часомъ на хлопскихъ ґрунтахъ, газдують жиды и золото-колосу пшеницю кладуть въ стôжки Русины наймиты, що немали защо ѣхати въ чужину тай позôстали на жидôвской службѣ.

Що за иронія судьбы! Череватый жидъ ѣде собѣ на кони зъ нивы на ниву и рахуе копы нажатого збôжа, а гетъ далеко въ Бразиліи пôдъ пекучимъ сонцемъ вѣсть ся зъ болю на плянтаціи колишный газда тыхъ нивъ, на котрыхъ жидъ копы записуе и рахуе минуты коли скôнчить ся его конане....

II.

И якъ правительство Австрійске задивляесь на тую еміграційну горячку и чи стараесь воно зарядити лиху — спытае може хтось зъ нашихъ жителѣвъ? — Правительство такъ опѣкуесь Русинами якъ американьскими индіянами. Правительство, вмѣсто старати ся усунути причину еміграціи, то ще и помагае до еміграваня и поліційскій комісаръ веде ажь на дворець нещасныхъ еміґрантôвъ Русинôвъ и мовь бы на смѣхъ працює промовою въ польскôмъ языцѣ напоминаючи: щобъ були вѣрными сынами Польщи и якъ де котрый вмре, щобъ сей часъ давъ знати о своей смерти до австрійскои поліціи на адресъ св. Рафаила. Правительство вже давно пôдписало декретъ знищеня Русинôвъ, щобъ не стратило ласки у польскои шляхты тай у богатыхъ галицкихъ жидôвъ. Правительство и раде тому, що Русини самй покидають праотцѣвску землю, бо инаше горе булобъ узурпаторамъ рускои земли, наколибъ велика сила голодного люду взялась до дѣла и то радикальнымъ способомъ стала домагатись свого. Тодѣ шляхта и жиды погинулибъ наче мухи въ зимѣ.

Но ще не завтра конецъ свѣта, ще Русинъ пôдъ божимъ провѣдѣнiемъ, ще руска терпеливость зможе и на дальше потримати, але якъ на довго?

Бо соромъ стати на судъ божій козаку въ кайданахъ!.

III.

Тая невспинима горячка до еміграціи масами нашого руского люду покидаючого рôдну землю, есть страшною и певною ознакою нарôдной загибели. Сли воно такъ дальше пôйде и сли незарядить ся на часѣ лиху, тодѣ въ Галичинѣ треба буде зо свѣчкою глядати Русина. Еміґрація для Русина есть народною смертію.

Нѣмецъ. Французъ и инчи, хоть на край свѣта пôйдуть, то все они для своей матери отчины не суть погибшими, и Нѣмеччина, або Франція не потребуе тужити та плакати о своихъ еміґрантахъ, мовь бы они для ней уже не иснували. Але прескорбная Русь вдовиця мусить ридати и плакати за Рахилею о чадахъ своихъ, бо для ней ихъ не суть.

Французъ або Нѣмецъ, сли еміґруе, то ему всюда здае ся, що онъ въ дома. Думный зъ своей нацiональности, гордый на славу и могучость своей вôтчины, онъ дрожить своєю рôдною мовою хоть и скоро бересь до навченя чужой, за помочію котрои бересь до бізнесу и креше собѣ лучшу будучность незабуваючи нѣколи на то, що онъ есть сыномъ „de la grande Nation", або „Deutchland uber alles". Але Русинъ, сиротина, выйшовши съ краю египетской тьмы и зъ дому работы, все остаесь по заду, всюда чуже хвалить, до чужого горнесь, а свого цураеть ся, бо уже такъ привыкъ яко невôльникъ, хвалити чуже а не свое и такимъ рабомъ скоро вынародовляесть ся и перестае бути членомъ безименного, вѣками стогнучого въ неволи нещасного народа.

Нашъ передові люде, мужѣ науки и проводирѣ народнй, послы, політикарѣ и пр. повинни на серіо и холоднокровно застановитись надъ тою сумною обявою — надъ тою горячкою еміґраційною.

Причину сего лиха вельми легко знайти. Голодъ, нужда, бѣда, бракъ зарôбку, надмѣрнй податковй тягарѣ, зневоляють Русина йти въ свѣтъ за очи. Одже ихъ старанемъ, ихъ працею, ихъ задачею, усунути причину лиха, а наслѣдку не буде.

Такъ, мои панове маете робити сли хочете бути но правдѣ спасителями, а не зводителями нужденного народу. Уже часъ та пора перестати бавитись въ лелипутôвъ, а взятись до серіознои народнои працѣ и то радикально.

Вже часъ, щобъ вы розпознали що „ъ" або двое „сс" не суть святощами и скарбами народными, але правдивый скарбъ народа есть свята земля, що го годуе и тутъ треба старатись, щобъ тая святощь, той скарбъ не попавъ въ чужй руки. Часъ перестати сварити ся про дурницю, а взятись вспôльными силами до здобутя законною дорогою конституційныхъ правъ для народа руского въ Галичинѣ и на Буковинѣ. Домагатись подѣлу Галичины на руску и польско-жидôвску, бо сли того не буде, то мы вѣчно будемо рабами полякôвъ а вôльними горожанами австрійскои имперіи. Сли въ кôнци польска славновѣстна господарка въ нашôмъ краю буде провадити дальше, то въ коротцѣ одна часть населеня краю, пôйде свѣтами за хлѣбомъ, а друга часть буде мерти зъ голоду до послѣдного.

Думаю що наши Родимцѣ тутъ въ Америцѣ, читаючи одси строчки, переконають ся о пекучои потребѣ прийти на помôчь еміґруючимъ сюда нашимъ братямъ. Мы уже дяковати Господу Богу въ короткôмъ часѣ зросли тутъ до поважнои нумеричнои силы.

Днесь уже есть коло 39 рускихъ уніяцкихъ священникôвъ и только церквей, лишень намъ треба зъорганѣзоватись всѣмъ въ „Народнôмъ Союзѣ" и постаратися о „Народный Дôмъ", щобъ була братня любовя звязь мѣжь тыми Русинами, що уже суть, и тыми що ще сюда приходять.

Дальше повинни тутешй Русины не зрывати вôдношенѣ зъ рôдною вôдчиною, але старати ся выкористати зъ еміграціи на добро рôдной Матери Руси такимъ способомъ, що продана за безцѣнъ земля тыми, що пускаеть ся за океанъ, была вôдкуплена тыми, котрй уже довгій часъ суть въ Америцѣ и придбали гроша. Въ тôй цѣли постаратись треба о бюра информаційнй дотычно покупу землѣ. Такъ дороги братя, рôдна земля се мати наша и мы мусимо старатись не дати ей перейти въ чужй и вражй руки. Днесь въ Галичинѣ руский нарôдъ не мае права лише на папері, а весь податковй тягарѣ и обовязки суть списанй на его шкôрѣ: на три мільоны Русинôвъ маемо трехъ посолôвъ до Вѣдня, котрй опôсля дѣлять ся на клюбы и зъ трехъ посолôвъ есть 7 рускихъ клюбôвъ въ думѣ державной; наша мова не може бути краева только польска, улицѣ зъ рускою неписею не знайдешь, — словомъ мы одинокій нарôдъ, що стогне въ неволи до днесь въ цивилизованôй Европѣ.

Сли въ кôнци и земля наше пôйде въ жидôвски руки або въ руки недобиткôвъ польского повстаня, тодѣ мы пропали на все и лучше було не родитись Русиномъ.

Федорокъ.

ОДОЗВА.

БРАТЯ РУСИНЫ!

Удаемось до Васъ зо святою просьбою. Мы порѣшили будувати у себе святыню, нашу святу руску церковь, ту твердиню, котра забезпечае намъ нашу вѣру и нашу народність на чужой земли. Насъ ту не богато, а будова церкви, якъ вы сами знаете, великй сумы коштуе. Для того пукаемо до нашихъ рускихъ, щирыхъ сердецъ, щобъ схотѣли насъ запомогчи, щобъ схотѣли скинутись по колька центôвъ на ту высоку цѣль, и зôбранй грошѣ переслати на адресу:

Peter Lepak
811 Canal Str.
ELMIRA, N. Y.

Оголошене.

Єслибъ кто знавъ о мѣсци перебуваня СЕКЕЛЫ, котрый вѣроятно перебувае въ Colorado, а которого глядае его жена Юлія Секела, нехай подасть ласкаво его адресу до Редакціи „Свободы".

ХЛОПСКА КОМИСІЯ.

Оповѣданє Ив. Франка.

(Продолженіе).

VII.

— А ту кумъ присяжный лишитъ ся черезъ день пильнувати арештанта! сказавъ ôдходячи вôйтъ.

Присяжный осмотривъ на мнѣ ланцы та колодки, а ôдтакъ сѣвъ собѣ на порозѣ, балакаючи то зъ газдою, то зъ газдынею, то зъ бабою. Газда зъ пôдъ шопы вытягъ плугъ, вынѣсъ ярмо, далѣ пôшовъ идь воламъ подавати єи. За той часъ уже жѣнка и обѣдъ зварила. Кличе го до хаты. А ту я такій ослабленый, такій болющій, такій голоденъ, що Господи! А ще на приспѣ, въ тѣни, то й холодно якось, хоть сонѣчко вже геть-геть высоко. Выпозвъ я на сонце, сѣвъ собѣ на плыту, тай дивлю ся до сѣней. Чую, ложками калатають, говорять, присяжного просятъ до обѣду...

— Зъ Богомъ святымъ, най Богъ благословитъ, — ôдповѣдає присяжный (сидитъ на порозѣ, оберненый до мене плечима). Я, каже, дещо поснѣдавъ, а не за довго жѣнка менѣ принесе свôй обѣдъ.

А про мене и гадки не маютъ. А ту менѣ борщикъ пôдбиваный такъ запахъ, такъ запахъ, — Господи, рôкъ житя бымь давъ за мищину!...

Пообѣдали, Газда пôшовъ поволи. Ажъ ту дивлю ся, стара крадькомъ несе мищину борщу.

— А що, каже, небожечку, за тебе всѣ забули?... На, сирото, та хлепни — занеси ся. Але живо, шобы той иродъ не побачивъ!...

— Най вамъ Богъ стократне надгородитъ, — пробубонѣвъ я и взявъ мищину. Руки ми трясли ся, — а пôдъ старою колѣна трясли ся зо страху. Але де тамъ! Ино я троха напивъ ся, ажъ ту „иродъ" надходитъ. Якъ побачивъ, то мовъ искра спалахнувъ.

— Що, — крикнувъ, — вы ту ще моєвь працевь злодѣя годуете? О, смолы му горячои!

И за тымъ словомъ выхопивъ ôдъ мене миску и шпурнувъ за старою, щастє, що не трафивъ, — и миска розбила ся о камѣнь на дрôбнѣ черепочкѣ. Стара въ теки. А ôнъ до мене.

— Хоть ми ту згинешъ зъ голоду, то певно бымь ти не давъ и покоштувати нѣчого! Рука бы всхла!

— Алежь, куме, уважайте, — промовивъ присяжный.

— Що, менѣ вôйтъ казавъ стеречи го, — але годувати — на то нема права!

И ôнъ пôшовъ до воловъ. Але переходячи попри мене, ще разъ зô всеи силы копнувъ мене чоботомъ отту въ саму ямку пôдъ грудьми. Я, якъ сидѣвъ на плытѣ, такъ и перевернувъ ся горѣлиць, и не стямивъ ся, що далѣ было зо мною. То тôлько знаю, що колимь пропамятавъ ся, то вже-мь бувъ на другôмъ мѣсци, змоченый водою, — коло мене стояла стара и присяжный, а въ груди кôсть переломала ся, такъ що ще и до нынѣ холѣтає ся.

VIII.

Сонце стояло середъ полудня и жарило, мовъ огонь. Присяжный пôшовъ пôдъ шопу и зъѣвши обѣдъ, котрый принесла му жѣнка, сѣвъ собѣ на колодѣ и по дрôбочку дрѣмавъ. Газдыня порала ся въ хатѣ, а стара, мовъ та квочка, ходила сюды й туды. Мала стара милôсть надо мною, але бояла ся.

— Ей, бабусю, — кажу до неи, — Богъ бы вамъ вѣку продовживъ, — дайте дечимъ занести ся!

— Коликь бо ся, сыночку, бою.

— Не бôйте ся, — присяжный не заборонитъ, а ôнъ поѣхавъ.

Стара подумала, а далѣ пôшла до хаты, поторгувала ся троха зъ газдынею и вынесла менѣ другу мищину борщу, байдицю хлѣба, кашѣ зъ молокомъ, — такъ що я, Богу дякувати, троха пôдкрѣпивъ ся. Господи, гадаю собѣ, кобы то де-якъ на вôльный свѣтъ, — ще бымь може теперь найшовъ на тôлько силы — утечи!...

Стара вынесла собѣ кужѣль на приспу, сѣла и пряде. Присяжный зачавъ зъ нею дещо говорити, але лѣниво. Жара допѣкала.

— Ей, пане присяжный, — стогну я, — згляньте ся на мене, такого побитого та замученого, — адѣть, якъ ту сонце пече. Позвольте ми припочити троха онъту въ стодолѣ. И такъ, якъ газда приѣде, то менѣ ночи не буде!

— Ой, такъ, такъ, — докинула стара, — вже що той го сеи ночи накатувавъ ся, най Богъ боронитъ! Я не знаю, якъ сирота вытримавъ.

Присяжный вагувавъ ся.

— Ба, не втечешь ты, паничу?

— Бôйте ся Бога, та якъ менѣ втѣкати! Я и кроку не можу ступити, ну, а желѣзо такожь не глина. Лишь кобы троха припочити на тоцѣ на соломѣ.

— Позвольте му, позвольте, пане присяжный, — сказала стара. Тамъ є солома ще ôдъ позавчера, и верета и кожухъ, що нимъ газда вкривавъ ся, ночуючи на тоцѣ. А якъ дверѣ отворитъ ся, то ôдти буде го зовсѣмъ видно. Тай куды бы тамъ ему втечи!

— Ну, про мене, иди та пролежь ся, — сказавъ присяжный и пôдкотивъ свою колоду пôдъ шопою такъ, щобъ мôгъ сидѣти разъ-въ-разъ дивлячи ся на мене.

— Господи, тобѣ слава, — погадавъ я собѣ и полѣзъ рачки на тôкъ. Лягъ, прикрывъ ся кожухомъ, — ахъ, якъ легко ми зробила ся. Якусь емь силу въ собѣ почувъ, якусь ôдвагу. Лежу горѣлиць, дивлю ся. Перила повнѣ снопôвъ, заложенѣ ажь по банты. А надъ бантами недоложено, такъ що можь пролѣзти. Кобы лишь тамъ дôстати ся, — гадаю собѣ, — тамъ бы вже байка, продеръ бы причолокъ, та въ долину по стрѣсѣ, та въ городъ за стодолою, — а тамъ... Менѣ впрочѣмъ и думати не хотѣло ся, що буде „тамъ", а кобы лишь тамъ!...

Глядю далѣ. Присяжный клює носомъ, — стара пряде на приспѣ. Якъ бы по тихенько справивъ ся, — не вчули бы, а поки бы похопили ся, то хвиля добра бы минула. Але ба, а желѣзне путо, що скована була нимъ права рука зъ лѣвою ногою! Що зъ нимъ робити? Ану, гадаю собѣ, стрѣбувати, чи не дасть ся ретязь зсунути зъ руки. Заперь ся разъ — годѣ. Ще разъ — не йде, хоть не богато хибує. Е, гадаю собѣ, хочь бы прийшло ся и шкôру здерти зъ руки, то все байка. Але поки що, я ще побоююсь, — анужь присяжный прийде обзирати. Гадаю собѣ: зачекати ще, — а поки-що, треба накрутити повересель тоненькихъ изъ сѣна, щобы потому обкрутити путо, абы не дренчало. Сѣно въ кутѣ, — добувъ и держачи руки пôдъ кожухомъ, кручу, а очима пасу на всѣ боки. Наразъ дивлю ся, мôй присяжный схопивъ ся, озирнувъ ся, иде до мене.

— А що ты, злодѣю, спишь?

— Дрѣмаю.

Прийшовъ, подививъ ся на мене, и пôшовъ назадъ на свою колоду.

(Конець буде).

Велика будучнôсть мѣста „Buffalo".

Якъ здає ся, що мѣсто Buffalo вже въ недалекôй будучности займе перше мѣсце, якъ пôвнôчна метрополія того континенту. Улѣкованє его, взрôстъ, добра торговля, — все то свѣдчитъ найлѣпше о великôмъ поступѣ. Въ протягу 10 лѣтъ людность подвоила ся — и нынѣ выноситъ 336.000. Импортъ збôжа потребѣзъ. Послѣднього лѣта одержано близько 162 міліонôвъ бушлѣвъ.

Сила електрична зъ водоспаду Ніягары принесе для мѣста необчисленѣ користи. Припускають, що тою силою, котрои въ водоспадѣ есть велика сила, могутъ порушати всѣ машины на свѣтѣ. Хотяй мѣсто „Buffalo" ôддалене о 20 миль вôдъ головного жерела силы електричнои, мимо того мѣсто есть въ добрôмъ положеню, бо на всходнôмъ кôнци озера Erie, при отворѣ рѣки Ніягары, буде мало найтаньшу силу до ужитя и порушаня рôжныхъ фабрикъ. Мѣсто стоитъ въ найлѣпшôмъ положеню зô чотырма великими озерами, при помочи морскои плавбы, каналôвъ и великого числа сѣтей колейовыхъ. А вôдтакъ получене черезъ два найбôльши океаны зъ цѣлымъ свѣтомъ.

Певна рѣчь, що дешевôсть силы електричнои учинитъ „Buffalo" однымъ зъ найбôльшихъ фабричныхъ мѣстъ на свѣтѣ. Невдовзѣ мѣста: Чикаґо, Ню Іоркъ и Ст. Люѣсъ мусятъ числити ся зъ собою, що до величкости простору, торговлѣ, промыслу — Buffalo до теперь стояло далеко нижше вôдъ нихъ. Зъ хвилею запряженя силы електричнои, може Buffalo въ короткôмъ часѣ стати на рôвнѣ зъ найбôльшими мѣстами въ Америцѣ. Пôдъ нынѣшну хвилю, якъ бачимо, має Buffalo вже трѣвкій фундаментъ до доброго розвою. Мѣсто обіймає 24.986 акрôвъ землѣ. Має 138 миль колеи желѣзныхъ, 17 миль парковыхъ дорôгъ, 700 миль колейовыхъ шинъ въ обрубѣ мѣста, головный дворець колейовый для 26 колей, 750 особовыхъ потягôвъ вѣздже и выѣздже що-денно. Мѣсто має 2600 фабрикъ, въ котрыхъ есть 60.000 людей занятыхъ и 36 спѣхлерôвъ на збôже.

Число кораблѣвъ, що були прибули тамтого року выноситъ: 4.795. Банки, а есть ихъ ажь 25, суть добре упосаженѣ и можутъ въ кождôмъ разѣ служити зъ матеріяльною користію. — Мѣсто — найздоровше на свѣтѣ. Климатъ добрый.

Має 300 миль камѣнныхъ найчистѣйшихъ улиць на свѣтѣ, зъ котрыхъ 177 миль суть асфальтованѣ. Мѣсто має 51 публичныхъ школь, 180 костелôвъ и 10 театрôвъ. Потреба такожь згадати, що мѣсто має подостаткомъ чистои, здоровои воды.

Зъ наведеныхъ фактôвъ бачимо, що Buffalo взростає пôдъ каждымъ взглядомъ и есть на дорозѣ до великои будучности. Застôй интересôвъ, недостатокъ працѣ и занятія, що дававъ ся якійсь часъ вôдчувати, починає будити ся до житя. Роспочато вже будовы кôлькохъ величезныхъ будинкôвъ, починаютъ будовати богато фабрикъ. — Есть певна надѣя, що мѣсто матиме велику будучнôсть.

РУХЪ РОБОТНИЧІЙ

Сподѣваютъ ся лучшихъ часôвъ.

Американьска газета „Comfort" пише що „while great war clouds overskadow all Europe, Unele Sam, basking in sunshine of returning prosperty, feels that our own contry is nou enjoying a reviral in trade aud commerce, and entenng upon era of industrial activity greator than any heretofore know".

И справдѣ воно-таки заносить ся на лучше, бо уже зъ того можна пôзнати же навѣтъ и малѣ фабрики суть въ руху и даютъ певну роботу. Торговельный рухъ майже подвоивъ ся. Въ Ню-Йорку були застрайковали 30 тысячь кравецкихъ робôтникôвъ домагаючись пôдвысшеня платнѣ и щобъ помѣщене де робить ся було обширне, ясне зъ чистымъ воздухомъ а тѣснѣ и смердячѣ буды зъ згнилымъ повѣтремъ, въ котрыхъ перше працювали щобъ зôстали скасованѣ. Панове принипалы пôддались волѣ робôтникôвъ и на все згодились такъ, що людь опять повернувъ до працѣ. Такъ само и страйкъ углярѣвъ въ Огаіо, Пенсильвеніи и подальшихъ углярныхъ сторонахъ закôнчивъ ся корисно для робôтникôвъ такъ, що властителѣ копалень не тôлько згодились на пôдвысшене платнѣ вôдъ тоны угля, але декотрѣ зробили препозицію майнерамъ, щобъ взяли на себе копальню котру моглибъ сплатити малыми ратами. Сли такъ воно буде якъ надѣють ся, то вернутъ прежнѣ часы для американьского робôтника.

Будь що будь, але сего року поблагословитъ Богъ Америку въ богатый урожай всякого зерна и плодѣ такъ, що вывôзъ жита пшеницѣ и всякои садовины до Европы буде дуже великій и корыстный. Мясо, хлѣбъ буде вельми де-

шеве. Може тодѣ скорше почнуть Русины посылати свои жертвы на „Народный Домъ“ бо не будуть могли казати що имъ трудно на хлѣбъ заробити. Побачимо.

ВСЯЧИНА.

Кôлько Славянъ есть на свѣтѣ пôсля найновѣйшого обчисленя?

Росіянъ	55 милiоновъ
Русиновъ	23 „
Поляковъ	15 „
Чеховъ и Словаковъ	8 мил.
Сербовъ и Хорватовъ	6½ „
Булгаровъ	5 „
Словенцьовъ	1¼ „
Разомъ:	113¼ мiлiон.

Сей рôкъ, що до нещасть, приключившихъ ся на мори, перевижшить всѣ попередні лѣта.– Дня 30 сѣчня при затопленю ся корабля „Ельбы“ згинуло 378 людей. Въ марти затонивъ ся испанській военний корабель „Reina Regente“ вразъ 420 людьми.

Дня 27 мая на тихôмъ океанѣ пропавъ корабель „Colima“ съ 200 людьми.

Слѣдуючого заразъ дня розбивъ ся французкій корабель о пôдводну скалу и затопило ся 105 людей, которі ѣхали до Бразиліи.

Дня 22 липня въ затоцѣ Генуа, италійскій корабель „Marie P.“ збивъ ся съ другимъ кораблемъ и забравъ съ собою пôдъ воду 148 людей. Чи на тыхъ великихъ жертвахъ житя людского скôнчится на сей рôкъ, Богъ знае.

Въ Америцѣ, больше якъ 8000 дѣвчатъ працюе яко зецерки въ друкарняхъ.

ОГОЛОШЕНЬЕ.

Если бы кто знавъ, где перебуває мôй мужъ ИЛЬКО-РЫДЗАНИЧЬ, родомъ зъ Мохначки, въ Галичинѣ котрый еще передъ 8 роками мене оставивъ и до Америки вôдъѣхавъ, най буде ласкавъ повѣдомити мене о мѣсци его перебуваня на слѣдуючу адресу:

Domka Cimbalak–Rydzanicz
E. 87 str. № 208 Near 3-th Av.
NEW-YORK, CITY.

Молись, трудись, учись до СОЮЗА запишись до читальнѣ ходи Бога въ сердцю май, ближняго люби, церковь посѣщай, Свободу читай Русь святу люби, доброму научай ся, грошей не марнуй въ процеса не вдавай ся. Въ лютерію не грайте, тôлько грошъ щадѣть Братя, намъ треба „Народного Дому“ ану скинтесь по центови Се не запоминайте! . . . Буде зъ васъ.